

АНАЛІЗ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ РЕАЛІЗАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Цуркан Т. Г.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Україна

orcid.org/0000-0002-6235-2031

taisiiag@ukr.net

Ключові слова:

олімпійський рух, фізичне виховання, патріотичне виховання, початкова освіта, сім'я і школа.

Авторкою розкрито проблему реалізації олімпійської освіти молодших школярів у сучасному освітньому просторі. Акцентовано увагу на важливості фізичного розвитку та виховання нового покоління та значенні ефективно сформованої системи роботи в цьому напрямі. Визначено проблемні аспекти сьогодення щодо рівня обізнаності молодших школярів про олімпійські види спорту, олімпійців нашої держави та олімпійський рух; залучення сім'ї у спільні зі школою заходи з упровадження ідей олімпійської освіти. Подано визначення поняття «олімпійська освіта» та визначено основні її завдання. Окреслено психолого-педагогічні вимоги до виховного середовища реалізації олімпійської освіти. Визначено педагогічні умови реалізації олімпійської освіти молодших школярів, серед яких такі: включення інноваційних методів та форм роботи в систему фізичного виховання молодших школярів; інтегрування змісту освітніх галузей в освітньому процесі початкової школи задля формування цілісного уявлення про олімпійський спорт у молодших школярів; залучення батьків як третьої сторони освітнього трикутника в процес реалізації олімпійської освіти в роботі з молодшими школярами. Описано систему роботи з реалізації олімпійської освіти молодших школярів, яка складається з трьох етапів (підготовчого, основного, завершального). Визначено завдання кожного етапу (підготовчий – вивчити літературу з питання олімпійської освіти у дітей молодшого шкільного віку; створити педагогічні умови для формування уявлень у молодшого шкільного про олімпійські ігри; основний – упровадити елементи спортивних ігор та спортивні вправи, ігри, естафети в систему фізичного виховання; провести порівняльний аналіз рівня сформованості уявлень вихованців старших груп про олімпійський рух (дані початку роботи і її закінчення); завершальний – визначити ефективність проведеної роботи; транслювати досвід роботи в межах фізкультурно-оздоровчих форм роботи в закладах освіти для вчителів початкової школи та батьків вихованців, а також на районних методичних заходах, в ЗМІ) та представлено результати роботи.

ANALYSIS OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF REALIZATION OF OLYMPIC EDUCATION OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Tsurkan T. H.

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Pedagogy and Methods of Primary Education

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

Kotsyubynskoho str., 2, Chernivtsi, Ukraine

orcid.org/0000-0002-6235-2031

taisiiag@ukr.net

Key words:

Olympic movement, physical education, patriotic education, primary education, family and school.

The author reveals the problem of realization of Olympic education of junior schoolchildren in the modern educational space. Emphasis is placed on the importance of physical development and education of the younger generation and the importance of an effectively formed system of work in this direction. The problematic aspects of the present concerning the level of awareness of junior schoolchildren about Olympic sports, Olympians of our state and the Olympic movement are determined; family involvement in joint activities with the school to implement the ideas of Olympic education. The definition of the concept of "Olympic education" is given and its main tasks are defined. The psychological and pedagogical requirements to the educational environment of realization of Olympic education are outlined. The pedagogical conditions of realization of Olympic education of junior schoolchildren are defined, among which: inclusion of innovative methods and forms of work in the system of physical education of junior schoolchildren; integration of the content of educational branches in the educational process of primary school in order to form a holistic view of Olympic sports in junior high school students; involvement of parents as a third party in the educational triangle in the process of implementing Olympic education in working with younger students. The system of work on the implementation of Olympic education of primary school students is described, which consists of three stages: preparatory, basic, final. The tasks of each stage are determined: preparatory stage: to study the literature on Olympic education in children of primary school age; to create pedagogical conditions for the formation of ideas in primary school about the Olympic Games; main stage: to introduce elements of sports games and sports exercises, games, relays in the system of physical education; to conduct a comparative analysis of the level of formation of ideas of students of senior groups about the Olympic movement (data on the beginning of work and its end); the final stage: to determine the effectiveness of the work; to broadcast the experience of work in the framework of physical culture and health forms of work in educational institutions for primary school teachers and parents of pupils, as well as at district methodological events in the media. The results of the work are presented.

Постановка проблеми. Олімпійська освіта стала частиною державної політики формування пріоритетів, спрямованих на збереження здоров'я нації, моральне, громадянське становлення особистості, створення умов для її самореалізації. Основні завдання олімпійської освіти – охорона, захист і зміцнення здоров'я дітей. Педагогічна діяльність спрямована на забезпечення повноцінного своєчасного і всебічного фізичного й психіч-

ного розвитку, виховання особистісних якостей, розвиток творчого потенціалу, здібностей, формування гуманних взаємин із близькими людьми, створення емоційного благополуччя кожного вихованця, прилучення до загальнолюдських і національних цінностей.

Вивчення рівня сформованості уявлень молодших школярів про олімпійські види спорту, українських олімпійців, традиції, пов'язані з олімпій-

ським рухом, дозволило нам зробити висновок про відсутність системи роботи освітніх закладів за цим напрямом. Уявлення вихованців носили фрагментарний характер, а предметно-ігрове розвивальне середовище закладів освіти забезпечене мало іграми та ігровими посібниками з цієї теми. Відсутність партнерських відносин і тісної взаємодії з батьками з упровадження ідей олімпійської освіти в роботу з вихованцями робили процес одностороннім, що не могло не позначитися на якості освіти.

Вітчизняні і зарубіжні фахівці у своїх роботах констатують позитивний вплив гуманістичних ідеалів і цінностей олімпізму на різні аспекти виховання й освіти особистості в процесі олімпійської освіти (Л. Лубишева, М. Булатова, С. Баринюк, В. Столяров, О. Томенко).

Мета статті – проаналізувати педагогічні умови реалізації олімпійської освіти в роботі з молодшими школярами в сучасному освітньому просторі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Олімпійська освіта – багаторівневий спеціально організований педагогічний процес формування гармонійно розвинутої особистості через набуття знань, умінь і навичок, розвиток здібностей, інтересів, потреб та ціннісних орієнтацій, що базуються на гуманістичних ідеалах і цінностях олімпізму і є складником загальної освіти [5].

Президент Олімпійської академії України М. Булатова визначає такі основні завдання в процесі педагогічної діяльності в межах олімпійської освіти: формування світогляду, основу якого становлять патріотизм, моральність, законслухняність, здоровий спосіб життя; формування позитивних мотивацій до навчання і праці, творчого ставлення до своїх обов'язків; гармонійний розвиток з урахуванням індивідуальних можливостей і вимог школи; підвищення ролі олімпійського виховання в повсякденному житті [8].

Олімпійська освіта може виконувати свої функції лише у відповідному виховному середовищі, яке має відповідати певним психолого-педагогічним вимогам:

- визначальними умовами формування цілісної особистості дитини повинні стати спілкування, виховання та розвиток;
- особистісний підхід повинен спрямовуватись на визнання кожної дитини вищою соціальною цінністю з урахуванням її здібностей;
- навчання і виховання повинні проводитись у відповідному середовищі, де створюється атмосфера емоційного піднесення, ідейної активності, естетичної досконалості та дотримання етичних норм;
- суб'єкт-суб'єктивні відносини всіх учасників навчально-виховного процесу (учнів, вчителів, батьків) повинні мати гуманістичний характер для створення комфортного психолого-педагогічного клімату [1].

На сучасному етапі олімпійська освіта загальноосвітнього напрямку перейшла на новий етап розвитку: від теоретичних досліджень зроблено певні кроки до практичної їх реалізації. Підписання Договору про співробітництво між Національним олімпійським комітетом України та Міністерством освіти і науки України дозволило перейти від громадської моделі реалізації олімпійської освіти до громадсько-державної [3].

Зважаючи на те, що олімпійський урок – це насамперед педагогічний процес, учитель повинен вирішувати освітні, виховні та оздоровчі завдання. Зміст уроку повинен відповідати дидактичним принципам науковості, доступності, послідовності, наочності. У процесі уроку доцільно використовувати дидактичний матеріал, застосовувати технічні засоби навчання [4].

Форми і методи роботи, що використовуються на уроці, повинні відповідати віковим особливостям учнів, урахувати специфіку класних колективів, потреби та інтереси учнів. Важливо залучати школярів до активної участі, використовуючи знання, природні здібності і таланти [3].

До участі в уроці залучаються учасники Олімпійських ігор, відомі спортсмени, тренери, випускники навчального закладу, які мають спортивні досягнення, діячі культури і мистецтва. Велику користь у справі виховання школярів, установленні добрих стосунків, взаєморозуміння, взаємодопови і співробітництва сім'ї і школи відіграє участь батьків у цьому заході. Олімпійські уроки можна проводити як з учнями одного класу, так і з учнями однієї паралелі класів [4].

Форма проведення олімпійського уроку залежить від творчості вчителів. Вони можуть бути теоретичними і практичними [4].

Актуальність означеної проблеми олімпійської освіти молодших школярів на сучасному етапі зумовила постановку мети дослідження: підвищити рівень професійної компетенції педагогічних працівників щодо аспектів виховання у дітей молодшого шкільного віку інтересу до занять фізичною культурою і спортом за допомогою залучення їх до олімпійської освіти.

Вирішенню поставленої мети сприяє реалізація таких педагогічних умов:

- залучення інноваційних методів та форм роботи в систему фізичного виховання молодших школярів;
- інтегрування змісту освітніх галузей в освітньому процесі початкової школи задля формування цілісного уявлення про олімпійський спорт у молодших школярів;

– залучення батьків як третьої сторони освітнього трикутника в процес реалізації олімпійської освіти в роботі з молодшими школярами.

Для створення системи роботи у цьому напрямі ми визначили такі етапи його реалізації:

- I етап (підготовчий);
- II етап (основний);
- III етап (завершальний).

Завдання підготовчого етапу:

- вивчити літературу з питання олімпійської освіти в дітей молодшого шкільного віку;
- створити педагогічні умови для формування уявлень у молодшого шкільного про Олімпійські ігри.

Завдання основного етапу:

- упровадити елементи спортивних ігор та спортивні вправи, ігри, естафети в систему фізичного виховання;
- провести порівняльний аналіз рівня сформованості уявлень вихованців старших груп про олімпійський рух (дані початку роботи і її закінчення).

Завдання завершального етапу:

- визначити ефективність проведеної роботи;
- транслювати досвід роботи в межах фізкультурно-оздоровчих форм роботи в закладах освіти для вчителів початкової школи та батьків вихованців, а також на районних методичних заходах, у засобах масової інформації.

На сучасному етапі розвитку освіти одним з ефективних шляхів залучення дітей до спорту є ознайомлення їх з Олімпійськими іграми. Унесення олімпійської освіти в процес навчання молодших школярів сприяє формуванню в дітей інтересу до фізичного вдосконалення.

У типовій освітній програмі, розробленої під керівництвом О. Савченко [9], згідно з Концепцією Нової української школи [6; 7], метою навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Зазначена мета реалізується за такими змістовими лініями, як «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність». Змістова лінія «Рухова діяльність» передбачає формування в молодших школярів уявлень про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики,

організувальних вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем, а також розвиток фізичних якостей, формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність» передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності в процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування вміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

Відповідно до цієї мети, педагоги мають можливість використовувати різні форми роботи в межах її реалізації.

Серед форм роботи з молодшими школярами найбільш ефективними вважаємо такі:

- інформування дітей про Олімпійські ігри як змагання для вдосконалення можливостей спортсменів;
- бесіди про олімпійський рух у контексті моральності, патріотизму і естетики;
- розгляд ілюстративного матеріалу про Олімпійські ігри, читання пізнавальної літератури для дітей про спорт, використання інтернет-ресурсів;
- анкетування батьків («Яке місце посідає фізична культура у Вашій родині?», «Спорт у житті дітей», «Обладнання та спортивний інвентар будинку»);
- розроблення циклу бесід із теми олімпізму;
- розроблення тематичних консультацій для працівників закладу освіти та батьків школярів («Спорт і спортсмени», «Міфи і Боги Олімпії», «Олімпійські ігри давнини», «Символіка Олімпійських ігор», «Літні і зимові Олімпійські ігри», «Знамениті олімпійці сучасності», «Олімпійці України»);
- виготовлення дидактичних ігор та ігрових посібників «Обладнання спортсмена», «Підбери піктограму», «Обведи за точками», «Знайди зайве» тощо;
- поповнення картотеки спортивних ігор та вправ;

- розроблення сценаріїв фізкультурних свят, дозвілля за олімпійською тематикою;

- виготовлення та придбання фізкультурного та спортивного обладнання;

- проведення вікторин для батьків «Олімпійські види спорту», «Роль сім'ї у фізичному вихованні дитини», «Навіщо займатися ранковою гімнастикою і фізкультурою?», «Дитячий фітнес вдома»;

- створення фоторепортажів та оформлення фотовиставок, газет про проведення масових фізкультурно-оздоровчих заходів «Спорт очима дітей», «Наша спортивна сім'я» тощо.

У роботі з формування системи роботи з олімпійської освіти важлива взаємодія всіх педагогічних працівників освітнього закладу. Класовод формує основу знань. Учитель фізичної культури закріплює з вихованцями основні теоретичні положення і вчить застосовувати їх у щоденній руховій діяльності. Музичний керівник розучує з дітьми пісні про спорт, знайомить зі спортивними маршами, навчає рухам під музику. Тобто процес олімпійської освіти молодших школярів має здійснюватися за інтегрованого підходу.

Упровадження ідей олімпійської освіти в роботу з вихованцями позначається на їх самостійній діяльності – діти стають активно використовувати вміння, набуті на заняттях і в інших видах діяльності. Вони разом зі своїми однолітками можуть організувати гру в хокей або волейбол, баскетбол, змагання з бігу та стрибків, провести рухливу гру під час прогулянки тощо.

Активнішими стають і батьки: вони цікавляться спортивними успіхами своїх дітей, обговорюють спортивне життя країни, разом із дітьми дивляться телепередачі про спорт, знайомляться з різними видами спорту, беруть участь у спортивному дозвіллі і святах, що проводяться в школі.

Висновки. Проаналізувавши на підсумковому етапі стан роботи з упровадження в освітній процес олімпійських знань, рівень сформованості умінь дітей, рівень їх уявлень, ми визначили, що:

- підвищився рівень науково-методичного забезпечення освітнього процесу на олімпійську тематику з 48% до 85%;

- оснащення ігровими посібниками відповідно до переліку склало 72%, що на 14% більше

вихідного рівня за рахунок залучення в розвивальне предметне середовище сюжетно-рольових ігор;

- була поповнена матеріальна база закладу і придбано фізкультурне обладнання та інвентар: м'який модуль, конуси великі, конуси малі, рейки для конусів, гантелі дитячі, м'ячі середні, м'ячі футбольні, кошики для інвентаря, єдина форма для дітей тощо;

- створено банк спортивних ігор та вправ для використання як фахівцями фізичного виховання, так і класоводами, батьками;

- під час опитування, проведеного на завершальному етапі роботи, ми визначили підвищення рівня сформованості уявлень молодших школярів про олімпійський рух (сформовано поняття «Олімпіада», знають символіку ігор та значення квітів олімпійських кілець, називають олімпійців нашої країни);

- вихованці проявляють інтерес до історії Олімпійських ігор, до сучасних подій, що відбувається в їх відповідях, продуктивних видах діяльності (малюванні, ліпленні, конструюванні), сюжетно-рольових іграх;

- батьки вважають, що підвищили рівень фізичної культури в цілому і в питаннях олімпійської освіти дітей зокрема: 86% стали активними учасниками освітнього процесу з фізичного виховання. Ми продовжуємо активно працювати над залученням в олімпійську освіту пасивну меншість матерів і батьків;

- на завершальному етапі ми визначили також позитивну динаміку в надходженні наших вихованців у різні спортивні секції міста: із загальної кількості школярів (71 особа) 29 дітей вибрали спортивні секції. На початок роботи над упровадженням системи олімпійської освіти їх було тільки 12.

Ми активно працюємо над поширенням свого досвіду. Інформація про проведення фізкультурних свят «Малі Олімпійські ігри» (зимові види спорту) і «Наші олімпійські надії» (літні види спорту) публікується в соціальних мережах.

Виконана робота не дозволяє зупинитися на досягнутому всього колективу. Ми шукаємо нові форми роботи з учнями та їх батьками.

Література

1. Булатова М. Система олімпійського образования в Украине (1991–2006) : методология и практические результаты. *X Междунар. науч. конгр. «Современный олимпийский спорт и спорт для всех»* (Гданьск, 10–14 сентября 2006 г.). Гданьск. 2006. С. 38–40.
2. Державний стандарт. URL: [//www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standarturochatkovoyi-osviti](http://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standarturochatkovoyi-osviti)
3. Єрмолова В.М. Олімпійська освіта у школі : *методичний посібник*. Київ. 2009. 85 с.
4. Єрмолова В. Олімпійська освіта в загальноосвітніх навчальних закладах України. *Фізичне виховання в школі*. 2008. № 2. С. 46–49.
5. Про освіту : Закон України / Верховна Рада України. URL: [//zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19)

6. Концепція НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Концепція початкової освіти / О.Я. Савченко, Н.М. Бібік, В.О. Мартиненко та ін. *Початкова школа*. 2016. № 6. С. 1–4.
8. Москаленко Н.В. Фізкультуркін у Спортивній країні : *навчальний посібник*. Дніпропетровськ. 2005. 48 с.
9. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти. 1–2 класи. Київ : «Освіта-Центр». 2018. 240 с.

References

1. Bulatova M. (2006). Sistema olimpiyskogo obrazovaniya v Ukraine (1991-2006) : metodologiya i prakticheskie rezultaty. [The system of Olympic education in Ukraine (1991-2006): methodology and practical results]. X Int. scientific. Congr. "Modern Olympic Sports and Sports for All" (Gdansk, September 10-14, 2006). Gdansk. P. 38-40.
2. Derzhavnyi standart [State standard]: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
3. Iermolova V. M. (2009). Olimpiiska osvita u shkoli [Olympic education at school]: *methodical manual* – Kyiv. 85 p.
4. Iermolova V. (2008). Olimpiiska osvita v zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh Ukrainy. [Olympic education in secondary schools of Ukraine] *Fizychne vykhovannia v shkoli*. № 2. P. 46–49.
5. Zakon Ukrainy pro osvitu [Law of Ukraine on Education] <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Kontsepsiia NUSh: [The concept of new Ukrainian school] <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrainska-shkola-compressed.pdf>
7. Kontsepsiia pochatkovoї osvity. [The concept of primary education] O.Ia. Savchenko, N.M. Bibik, V.O. Martynenko ta in. (2016). *Pochatkova shkola*. № 6. P. 1 – 4.
8. Moskalenko N. V. (2005). Fizkulturkin u Sportyvunii kraini [Fizkulturkin in the Sports Country]: *tutorial*. Dnipropetrovsk. 48 s.
9. Typovi osviti prohramy dlia zakladiv zahalnoi serednoi osvity. 1 – 2 klasy. [Typical educational programs for general secondary education institutions Grades 1 – 2]. (2018). K. «Osvita-Tsentr». 240 p.